

UdalHez

elkarrekin hezi

17/2023 LEGEAN AITORTURIKO UDALEKO HEZKUNTZA-KONTSEILUEI BURUZKO TXOSTEN JURIDIkoa

**UDALHEZ Proiektua “Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak Euskal
Autonomia Erkidegoan: gako juridiko, pedagogiko eta
komunitarioak” (US24/27 Ebazpena)**

Egileak:

Maite Zelaia Garagarza / Dunia Marinas Suárez

Zuzenbide Konstituzionaleko Irakasleak (UPV/EHU) eta Europagune Ikerketa

Taldeko kideak

Entrega data. 2025-3-31

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

AURKIBIDEA

1.	SARRERA. TXOSTENAREN HELBURUEN AURKEZPENA.....	2
2.	HEZKUNTZAREN ARAUZKO <i>STATU QUO</i> -ARI HURBILKETA	3
2.1.	Europako araudia	3
2.2.	Euskal Autonomi Erkidegoaren eskumenen berezitasuna: Estatuko araudia eta araudi autonomikoa.....	6
3.	UDALEKO HEZKUNTZA-KONTSEILUEN DISEINUA	9
3.1.	Oinarri juridikoa: 17/2023 Legea eta garapenik eza	9
3.2.	Izaera.....	10
3.3.	Osaera.....	13
3.4.	Eskuduntzak	18
4.	HAINBAT ONDORIO: UDALEKO HEZKUNTZA-KONTSEILUEN ARGI-ILUNAK.....	23

1.SARRERA. TXOSTENAREN HELBURUEN AURKEZPENA

XXI. mendeko aldaketekin bizitza publikoa eraldatzen ari da eta erronka berriak planteatzen zaizkie bai estatu mailako botere publikoei, bai tokiko botere publikoei ere. Maila anitzeko botere publiko horiek erantzun estrategiko zein normatiboak prestatu beharrean leudeke aldaketok herritarrengan izan dezaketen eragina (negatiboa denean) arintzeko. Aldaketa-prozesu hori hainbat faktorek bultzatzen dute eta, txosten honi dagokionean, guztien artean, globalizazioa eta immigrazioa nabarmentzen dira. Globalizazioak herrialdeen eta kulturen arteko distantziak moztu ditu, ideien eta ohituren trukea erraztuz, baina baita biztanleriaren sektore desberdinei eragiten dieten desberdintasun ekonomiko eta sozialak indartuz. Bestalde, immigrazioak areagotu egin du gure udalerrietako kultura-aniztasuna, are eta indartsuagoa udalerria handiagoa den heinean. Fenomeno horrek gizarte-integrazioarekin eta bizikidetzarekin lotutako erronkak planteatzen ditu, baina, era berean, ikuspegi berriei eta elkar aberasteko modu berriei ere atea irekitzen die, hezkuntzaren bidez iritsi daitekeen aberaste bat, kultura- eta hizkuntza-integrazioa eta gizarte-kohesioa sustatuz. Eraldatze-prozesu horretan, hezkuntza funtsezkoa da, kontzientzia sortzeko eta pertsonen ezagutza emateko eta balioak transmititzeko espazio gisa balio ukalezina duelako.

Hezkuntzaren rol hori marko lurraldetar eta juridikora trasladatzen dugun unean, elementu gehigarri bati erreparatu beharrean gara: antolaketa lurraldetar deszentralizatua duen estatu batean kokatuta egoteak ekar ditzakeen aukerei, alegia. Beste erara esanda, hezkuntzaren arloan, maila anitzeko egitura lurraldetarretatik eratorritako ordenamendu juridikoei lotu behar gataizkie, guztien interpretazio sistemiko bat eginaz. Testuinguru honetan, estatu espainiarraren lurralde-egitura deszentralizatuak aukera ematen die autonomia-erkidegoei, gure kasuan. Euskal Autonomi Erkidegoari (aurrerantzean, EAE), hezkuntzari buruzko alderdi asko arautzeko, beti ere Espainiar Konstituzioak ezarritako esparru juridikoaren barruan. Izan ere, ezin baita baztertu oinarritzko eskubide baten inguruko alderdiak izango direla aztergai izango ditugunak, oinarritzko eskubidearen muina bera ez bada ere. Baina ez hori bakarrik, Europar (bai Europako Kontseiluaren mailan eta baita Europar Batasunean) hezkuntzaren inguruan ekoizitako arauak (eta horien interpretazioan emaniko jurisprudentziak) eragin juridikoa dutelako EAEn.

Eszenatoki honetan gaudelarik, txosten juridiko honen xedea, aipaturiko eraikuntza juridikoaren azalpena eman ostean, 17/2023 Legean, abenduaren 21ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezkuntzarena (aurrerantzean, 17/2023 Legea)¹, jasotako figura berri bat aztertzea da: Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak. Lehenik eta behin, 17/2023 Legearen oinarri juridikoak aztertuko dira, ondoren Udaleko Hezkuntza-Kontseiluen diseinuaren analisiari heltzeko, batez ere, beraien izaera, osaera eta eskuduntzetan begirada jarritz; azken jomuga, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluek epe motz edo ertainera begira aportatu dezaketenari hurbilketa bat egitea izango delarik.

¹ https://www.legebiltzarra.eus/ic2/restAPI/pvgune_descargar/default/5b25a4aa-361c-4f3f-8c52-9fb2b9de26cb

2. HEZKUNTZAREN ARAUZKO *STATU QUO*-ARI HURBILKETA

Esan dugu, hezkuntzaren gaia, erregulazio-materia gisa, maila anitzeko araudi juridikoetan jasotzen dela, Europako Kontseiluaren mailatik hasi, Europar Batasunaren markotik pasa eta estatu barruko legedira iritsiz. Estatu barruan, gainera, hezkuntza eta bere inguruabarrak, estatu mailako araudian jasotzeaz gain, autonomia erkidegoen mailan ere xedatzen dira. Alta, nahitaezko eta etengabeko lankidetzeta eta koordinazioa premiazkoak dira araudi anitzen joskera egiterakoan. Are gehiago, txosten juridiko honen objektu diren Udaleko Hezkuntza-Kontseiluei gagozkielarik, beste maila bat gehiago ere jeitsi beharrean geundeke, izan ere, toki entitateek EAE mailan onarturiko legearen exekuzioan onartu ditzaketen udal mailako arauak ere zeresana emango baitigute.

2.1. Europako araudia

Europako Kontseiluaren eremuan, hezkuntzarako eskubidea, instrukziorako eskubide gisa ulertzen da, eta Giza Eskubideen Europako Hitzarmenaren (aurrerantzean, GEEH)² Protokolo Gehigarriaren 2. artikuluan arautzen da zera xedatuz: “Hezkuntzarako/Instrukziorako eskubidea: Inori ezin zaio ukatu hezkuntzarako eskubidea. Estatuak, hezkuntzan eta irakaskuntzan bere gain hartzen dituen funtzioak betez, gurasoek hezkuntza eta irakaskuntza hori beren erlijio eta filosofia sinesteen arabera ziurtatzeko duten eskubidea errespetatuko du”.

Instrukziorako eskubidea esaten bazaio ere, edukiari dagokionez, eremu unibertsaleko nazioarteko tratatuen eta estatu askotako konstituzioetan aitorturiko hezkuntzarako eskubidetik ez da bereizten. Xedapen honetan oinarritzko bi elementu finkatzen dira. Lehenik eta behin, instrukziorako eskubidea bera oinarritzko izaerarekin (hezkuntzarako eskubide gisa ulertu beharko litzatekeena) eta, bigarrenik, estatuak hezkuntza eskubidea bermatzeko duten betebeharra, gurasoek dituzten erlijio-sinesmen eta sinesmen filosofikoen arabera. Hortaz, estatuaren betebeharra izango da, jardunbide positiboarekin eskubidea bermatzeaz gain, gurasoen askatasuna errespetatuz gauzatzea berme hori, Giza Eskubideen Europako Auzitegiaren jurisprudentziak jaso duenez (aurrerantzean, GEEA)³.

Estatuak, jarduera positiboa izan behar dutenaren agindua gurasoen eskubideari buruzko kasuetan lehenetsi da batez ere, baina, zenbaitzutan, GEEAk kontsideratu duenez, hezkuntzarako eskubideak estatuaren ekintza positibo zehatzagoa ere behar duela aitortu da; izan ere, GEEHren estatu sinatzaileen ekintza positiboa funtsezkoa da hezkuntzaren eraginkortasuna bermatzeko eta eskubide horren funtsezko edukia ez murrizteko. Hala,

² https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_spa

³ GEEAren epaia, Campbell eta Cosans vs. Erresuma Batua, 1982.

GEEaren arabera, jarduera hori ez da estatuaren diru-betebeharrei buruzkoa (edo soilik horri buruzkoa), baizik eta estatuek duten arautzeko betebeharreraino luzatuko litzateke.

Europako Kontseiluaren esparruan, aipaturiko hezkuntzarako eskubidearen aitortza puruari gehitu beharrekoa, GEEharen 14. artikulua litzateke, diskriminazioaren debekuari buruzkoa, alegia: “Diskriminazioaren debekua: Hitzarmen honetan aitortutako eskubideak eta askatasunak diskriminaziorik gabe gozatuko direla bermatu behar da, bereziki, sexua, arraza, kolorea, hizkuntza, erlijioa, iritzi politikoak, jatorri nazionala edo soziala, gutxiengo nazional bateko kide izatea, aberastasunak, jaiotzak edo beste edozerk eragin dezakeena”.

Xedapen honek xedatzen dituen alderdi nagusiak honoko hauek lirateke. Batetik, diskriminazio zantzuen detekziorako betebeharrak ezartzen da, diskriminazio hori zuzena den kasuetarako, baina bereziki zeharkakoa den suposuetarako. Bestetik, detekzioak, konponbiderako neurriak jartzearen ekintza dakar ondoren, ekintza hori estatuaren jardunbide positibo gisa ulertu beharko litzatekeena, eta betebeharrak araugilearen identifikatu daitekeena⁴.

Azkenik, Hizkuntza Erregional eta Gutxituei buruzko Europako Gutuna⁵ aipatu behar dugu, izan ere, bere 7.3 eta 8. artikuluetan aurkitzen diren xedapenek garrantzi handia dute hizkuntzen aniztasuna eta horien errespetua sustatzeko, hezkuntzaren esparruari lotetsitako eremuan. 7.3 artikuluan, herrialdeek konpromisoa hartzen dute elkar ulertze egokia bultzatzeko, eta horrek hizkuntzen artean errespetua, ulermena eta tolerantzia sustatzea dakar, bereziki eskualdeetako hizkuntzak edo gutxiengoetan daudenak aintzat hartuz. Hori ez da soilik hizkuntzen erabilera normalean babesteko helburu bat, baizik eta hezkuntza eta prestakuntza esparruan ere lan egiteko beharra erakusten du, baita komunikabideak ere arlo honetan lagundu behar dutela. Horren bidez, hizkuntzen arteko desberdintasunak gainditzea eta haien egonkortasuna ziurtatzea bilatzen da, horrek kultura eta hizkuntza berezi horien biziraupena bermatuz. 8. artikulua, berriz, hezkuntzaren arloan jartzen du arreta, eta hizkuntza gutxituetan ikasteko bermeak ematea planteatzen du. Horrek ez du esan nahi ikaskuntza prozesuak erraztea dela egiteko bakarrago. Haratago doa: herritar guztien eskubideak bermatzen direla aitortzen da hizkuntza gutxituak erabiltzeko eta ikasteko.

Gutun honek, beraz, hizkuntza gutxituak eta eskualdeko hizkuntzak babesteko eta haien erabilera bultzatzeko eskubideak eta neurriak azpimarratzen ditu, eta herrialdeei zeharkako konpromisoa eskatzen die, elkar ulertze eta hizkuntz-aniztasunaren inguruan. Horrek herrialdeen politiketan eragina izan dezake, eta bertako hizkuntza-komunitateak aniztasun eta errespetu handiagoa izatea ahalbidetuko du. Hezkuntzaren esparrura ekarri betebeharrak hori, hizkuntza gutxituak hezkuntza arloan babestea eta sustatzea funtsezko urratsa da aniztasun linguistikoa zaintzeko. Hezkuntza-sistemek hizkuntza horiek integrazio

⁴ GEEaren epaiak, D.H. eta beste batzuk vs Txekiar Errepublika, 2007; Sampanis vs. Grezia, 2010; Orsus eta beste batzuk vs Kroazia, 2010; Elmazova eta beste batzuk vs Ipar Mazedonia, 2022.

⁵ <https://rm.coe.int/ecrml-educational-toolkit-basque/16809c42f0>

eta berdintasun irizpideetan oinarrituta landu behar dituzte, eta ez bakarrik hizkuntza gutxituen erabilera bultzatu, baizik eta ikasleei beren identitate linguistikoan eta kulturean harrotasunez hezteko aukera eman. Horrek, aldi berean, gizartean hizkuntza eta kultura gutxituak ezagutzea eta errespetatzea sustatzen du, tolerantzia eta aniztasunaren balioak indartuz.

Europar Batasunaren (aurrerantzean, EB) eremura trasladatuz, abiapuntuan dugun lehendabiziko erreferentzia esanguratsuena, EBko erakundeek hezkuntzaren arloan duten eskumen-maila urria litzateke. Zehazki, eskumen gutxi horiek Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren (aurrerantzean, EBFT)⁶ 6. eta 165. artikuluetan arautzen dira. 165. artikuluen lehenengo paragrafoa lankidetzaren sustatzeari buruzkoa da, eta, beharrezkoa den neurrian, estatuen ekintza osatzeari buruzkoa (hezkuntza, eskuduntza osagarritzat aitortuz: 165.1 artikulua. “Batasunak kalitatezko hezkuntza garatzen lagunduko du, estatu kideen arteko lankidetzaren sustatuz, eta, premiazkoa izanez gero, estatuon ekintza bultzatuz eta osatuz, betiere estatuen erantzukizunak errespetatuz irakaskuntzaren edukiei eta hezkuntza-sistemaren antolamenduari dagokienez, eta kultura- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatuz(...)”).

Bere aldetik, EBFTren 6. artikulua xedatzen duenez, EBren eremuan, hezkuntza, laguntza-, koordinazio- eta osagarri izaeradun eskumena da, eta, beraz, EBk hartutako neurriak ez dira ez lehenesten, eta ez dute baztertzeko Estatuaren jarduna. Ondorioz, hezkuntzaren arloan, EBk ez dauka estatuen legedia harmonizatzeko ahalmenik, hau da, europar erakundeek harturiko neurriek (sustapen neurriak eta gomendioak izango dira gehienetan, 165.4 artikulua xedatzen duenaren arabera) “ezingo dute estatu kideetako legezko eta erregelamenduzko xedapenen inolako harmonizaziorik ekarri”.

Hezkuntzaren gaiari modu orokorrean erreparatzen badiogu, bada, EBren mailan, oinarritzeko eskubideen aitortzaren inguruko arau nagusi bat nahitaez erreferentziatu beharrekoa: Europar Batasuneko Oinarritzeko Eskubideen Gutunari (aurrerantzean, EBOEG)⁷ buruz ari gara. Beronen, 14. artikulua aintzat hartu beharrekoa da: “1. Pertsona orok du hezkuntzarako eskubidea, eta lanbide-heziketa eta etengabeko prestakuntza jasotzekoa. 2. Eskubide horrek barne hartzen du derrigorrezko hezkuntza doan jasotzeko ahalmena. 3. Errespetatu egiten dira, jardura arautzen duten lege nazionalekin bat etorriz, ikastetxeak sortzeko askatasuna, printzipio demokratikoak errespetatuz, bai eta gurasoek beren seme-alaben hezkuntza eta irakaskuntza bermatzeko duten eskubidea ere, beren sinesmen erlijioso, filosofiko eta pedagogikoekin bat etorriz”.

Arau honetan, nabarmendu behar diren bi ideia nagusi daude: hezkuntzaren eskubidea bera eta eskubide hori nola bermatzen den. Bertan zehazten da pertsona orok eskubidea duela hezkuntzara, eta horrek hainbat dimentsio ditu, bereziki, derrigortasuna

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html#new-2-52>

⁷ https://eu.vlex.com/vid/charter-of-fundamental-rights-843252542?from_fbt=1&forw=go&fbt=webapp_preview&addon_version=6.9

eta doakotasuna. Lehenik eta behin, hezkuntzarako eskubidea orokorra eta unibertsal denaren printzipioa azaltzen du. Pertsona guztiak, adin eta egoera sozioekonomiko ezberdinak dituztenak izanda ere, hezkuntza jasotzeko eskubidea dute, eta, gainera, lanbide-heziketa eta prestakuntza etengabea jasotzea ere eskubidea da. Honek guztiaz, hezkuntzaren garrantzia indartzen du eta herritarren garapen pertsonal eta profesionala sustatzen ditu. Bigarrenik, derrigorrezko hezkuntza doan jasotzeko aukera ere ematen du. Horrekin, oinarritzko hezkuntza berezkoa eta eskuragarria izatea ziurtatuko litzateke eta, era berean, gizartearen oinarritzko kohesioa bermatzeko baliabide bilakatuko litzateke. Hori guztia, legearen arabera eta gurasoen eskubideak errespetatuz egiten beharko da, gurasoek, beren sinesmen erlijioso, filosofiko eta pedagogikoekin bat etorritik, hezkuntza prozesuaren barruan erabakiak hartzeko eskubidea dutelarik.

Testuaren interpretazioak, finean, hezkuntza eskubidearen garrantzia azpimarratu beharrera garamatza, eta gainera, gizarte demokratiko baten oinarritzko zutabe gisa kokatuz hezkuntzaren eta prestakuntzaren eskuragarritasuna eta kalitatea.

2.2. Euskal Autonomi Erkidegoaren eskumenen berezitasuna: Estatuko araudia eta araudi autonomikoa

Hezkuntzarako eskubidea, oinarritzko eskubide gisa jasotzen da Espainiar Konstituzioaren⁸ 27. artikuluan, non herritar guztien hezkuntza eskubidea bermatzen den eta, horrez gain, gurasoek beren seme-alaben hezkuntza aukeratzeko eskubidea dutela aitortzen den. Hezkuntzarako eskubidea ez da soilik etorkizuneko pertsonen garapen profesionala sustatzen duen eskubide bat, baizik eta gizartearen kohesioaren eta demokrazia osatzen duten oinarritzko balioetan oinarritutako eskubide bat ere bada, Europar jatorria duten arauetatik ondorioztatu ahal izan dugun bezala. Horregatik, hezkuntza ezin da beste eskubide batzuetatik bereizi, eta gizartearen eta komunitatearen egitura sendotzeko funtsezko tresna da.

Hezkuntza, oinarritzko eskubide kategoria izateaz gain, Espainiar Konstituzioaren eskumen-banaketaren objektu ere ba da. Estatua eta autonomi erkidegoen eskumenen banaketaren ardatza, gai honetan, Konstituzioaren 149.1.30 artikulua litzateke, non Estatuak hezkuntza arloko eskumen eksklusiboa duela aitortzen den, baina autonomia erkidegoei eskumen batzuk transferitzen zaizkiela ere onartuz.

Zehazki, EAEren kasuan, Euskal Autonomi Estatutuko⁹ 16. artikuluan xedatzen denez, Konstituzioaren Lehen Erabaki Gehigarrian jasotzen dena aplikatzeko, irakaskuntza, bere zabalera, maila, gradu, era eta espezialitate guztietan, EAEren eskumenpekoa izango da. Beti

⁸ <https://www.ehu.eus/documents/2660428/2799934/Legeak01.pdf>

⁹ <https://www.euskadi.eus/estatuto-de-autonomia-del-pais-vasco/web01-s1ezaleh/es/>

ere, Konstituzioaren 27. artikuluan, berau garatuko duten lege organikoen, eta Konstituzioaren 149.1.30. artikulua Estatuari ematen dizkion ahalmenei eta guztia bermatzeko behar den goi ikuskaritzari kalterik egin gabe. Hortaz, Konstituzioaren eta Euskal Autonomi Estatutuaren irakurketa bateratu batean, laburbilduz, Estatuaren eskumen eskusiboak dira hezkuntza-sistemaren antolamendu orokorra ezartzea, gutxieneko irakaskuntzak zehaztea, titulu akademikoak eta lanbide-tituluak lortzeko, emateko eta homologatzeko baldintzak arautzea, Konstituzioko 27. artikulua garatzeko oinarritzko arauak ezartzea (hezkuntzarako oinarritzko eskubidearen garapena eta espainiar guztien berdintasuna bermatzeko), eta, azkenik, hezkuntza-sistemaren goi-ikuskaritza, legeen betearazpena bermatzeko.

Espainiar Konstituzioa eta Euskal Autonomi Estatutuaz gain, eszenatoki honetan, 13/1988 Legea, urriaren 28koa, Euskadiko Eskola-Kontseiluei buruzkoa (aurrerantzean, 13/1988 Legea)¹⁰ indarrean sartuko da, sei urte aurretik 10/1982 Legea, azaroaren 24koa, Euskararen Erabilera Normalizatzekoa (aurrerantzean, 10/1982 Legea)¹¹ ere indarrean geneukalarik. 13/1988 Legearen edukia hizpide izango dugu datozen orrietan egungo 17/2023 Legearekin batera Udal-Hezkuntza Kontseiluen diseinuan zeresana izango baitu. Bere aldetik, 10/1982 Legearen ekarpena ezinbestekoa izango da, bigarren kapitulu osoa eskaintzen baitio euskararen erabilerari irakaskuntzan. Euskal Autonomi Estatutuaren 6. artikulua (Espainiar Konstituzioaren 3. artikulutik eratorria) ezartzen duen euskararen ofizialtasuna oinarri gisa hartuta, 10/1982 Legea, euskararen normalizazio prozesua sustatzeko oinarritzko tresna juridiko bihurtuko da. Horren aurrean, euskararen biziberritze-prozesuan funtsezkoa izan da euskal hezkuntzak hitzun berriak sortzeko izan duen rola. 10/1982 Legea indarrean jarri zenetik, hezkuntza-sistemak euskara belaunaldi berrien hizkuntza gisa sustatu du, normalizazio-prozesua indartuz eta hizkuntzaren etorkizuna bermatzeko ezinbesteko zutabe bihurtuz.

Denborazko *iter* bati jarraituz, 1992an Euskal Hezkuntza-Itunaren bidez etorkizuneko euskal hezkuntza-sistemaren oinarriak finkatu ziren eragile politiko eta sozial nagusien artean, sistemaren hobetzea eta modernizatzea jomugan izanik. Itun honek, bereziki, hezkuntzaren kalitatearen hobetzea, irakaskuntzan euskararen presentzia eta erabilera indartzea, oinarri sozial eta politiko zabalez jantzitako erabakiak hartzea eta hezkuntza inklusiboa sustatzea izango ditu helburu zehatz modura. Akordio honen ondorioz onartuko dira, besteak beste, Euskal Eskola Publikoari buruzko otsailaren 19ko 1/1993 Legea (aurrerantzean, 1/1993 Legea)¹² eta Euskal Autonomia Erkidegoko unibertsitatez kanpoko irakaskuntzako irakasleen kidegoei buruzko otsailaren 19ko 2/1993 Legea (aurrerantzean, 2/1993 Legea).

1/1993 Legea hiru hamarkadaz egon da indarrean, eta tarte horretan, gizartean nahiz hezkuntza-eremuan, aldaketa sakonak gertatu dira. Arau horrek, estatuaren oinarritzko

¹⁰ <https://www.euskadi.eus/web01-bopv/es/p43aBOPVWebWar/VerParalelo.do?cd1988002792>

¹¹ https://www.legebiltzarra.eus/ic2/restAPI/pvgune_descargar/default/298d8c26-363b-4003-b88c-1310c4fd8979

¹² https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/normativa_inspeccion_educacion/es_inspec/adjuntos/Ley1_1993.pdf

legediaren eta bestelako murrizketen baitan egon arren, hezkuntza-sistema irekiagoa, anitzagoa eta parte-hartzaileagoa garatzeko aukera eman du, eta, aldi berean, euskara hezkuntza-sistemaren funtsezko ardatz gisa indartzeko bidea ireki du. Hala eta guztiz ere, azken urteetako eraldaketa sozialek hainbat erronka berri sortarazi dituzte eta, horiei aurre egiteko, beharrezkoa da hezkuntza-politiketan neurri eta tresna berriak ezartzea.

Testuinguru horretan, 17/2023 Legea onartzen da, 2024ko otsailaren 4an indarrean sartu zena. Lege honen helburua, EAEko hezkuntza-sistema eraldatzeko oinarriak ezartzea da, euskal gizartearen beharrianetara egokitzeko. 17/2023 Legeak, aurreko 1/1993 Legearekin alderatuta, ez ditu soilik hezkuntza publikoa eta, bereziki, titulartasun publikoko hezkuntza- zentroak arautzen, baizik eta ikuspegi holistikoagoa hartzen du, euskal hezkuntza sistemaren erregulazio integral baten bidez. Euskal hezkuntza sistemaren erregulazio integrala proposatzen du, eta, horri esker, legearen printzipio eta arau nagusiak diru-funts publikoekin finantzatutako ikastetxe guztietara zabaltzeko ahal izango dira. Halaber, ikastetxe pribatuak ere kontuan hartzen ditu, euskal hezkuntza sistemaren osotasuna eta koherentzia bermatzeko.

Ondorengo atalean, 17/2023 Legeak, Txosten juridiko honen objektu diren Udaleko Hezkuntza-Kontseiluen inguruabarrak nola arautzen dituen aztertuko dugu, lege honek uzten dituen hutsune juridikoak zein arauri erreparatuz bete beharko liratekeen baloratuz.

3. UDALEKO HEZKUNTZA-KONTSEILUEN DISEINUA

3.1. Oinarri juridikoa: 17/2023 Legea eta garapenik eza

EAEko hezkuntza sistemak ohikoak izan dituen balioak dira 2023ko legeak berresten dituenak. Bizikidetza oinarrian izanik, eskola inklusibo baten eremuan kokatzen da, non ikasle guztiek izango baitute kalitatezko hezkuntza eskuratzeko aukera eta, aldi berean, bizitzarako beharrezko konpetentziak garatzeko bideen bermea. Balio horiek hiru ardatzetan laburbiltzen dira: izatea, jakitea eta elkarrekin bizitzea. Lehen ardatzak, izateak, pentsamendu autonomia garatzea du helburu. Bigarren ardatzak, jakiteak, ezagutza sortu eta erabiltzeko beharra azpimarratzen du, gizarteak dituen erronka nagusiei aurre egiteko. Azkenik, elkarrekin bizitzea funtsezko elementua da; hezkuntzak ikasleak prestatu behar ditu gizartean modu aktiboan parte hartzeko eta ingurunea hobetzeko konpromisoa hartzeko.

Hizkuntzari dagokionean, euskal hezkuntza-sistemak euskara ardatz duen eredu eleaniztuna du oinarri. Bi hizkuntza ofizialetan eta gutxienez atzerriko hizkuntza batean oinarritzen da, ikasleen ikaskuntza-prozesua bideratzeko eta gizarte-kohesioa sustatzeko. Halaber, herritarrek bi hizkuntza ofizialetan komunikatzeko duten gaitasuna bermatzea du helburu. Berez, hezkuntza-komunitate osoaren (ez bakarrik eskolaren) ardura da ikasleen profil eleaniztuna, kulturartekoa eta multimodala garatzen laguntzea, horiek mundu globalizatu eta anitz batean erraz integra daitezen eta euskararen erabilera aktiboarekin konpromisoa har dezaten.

Horrez gain, 17/2023 Legeak euskararen presentzia indartu nahi du hezkuntza-komunitatean, haren erabilera kuantitatiboki eta kualitatiboki zabaltzeko. Aldi berean, atzeritar jatorriko ikasleen hizkuntzak eta kulturak aitortzeko espazioak sortu nahi ditu, elkarrekiko ezagutza eta aniztasunaren balio sozial eta ekonomikoa nabarmentzeko. Ikastetxeetan aniztasuna txertatzeak, gainera, ikasleen jakin-mina piztuko du beste hizkuntza eta kultura batzuekiko, eta haien funtzionamendua hobeto ulertzeko tresnak eskainiko ditu.

Legea, sei titulutan egituratzen da. Lehenengo tituluan, xedapen orokorrak jasotzen dira, hala nola legearen helburua, hezkuntza-sistemaren printzipio eta balio nagusiak, ikasketa-egituraketa eta ikastetxeen tipologia. Bigarren tituluan, hezkuntzarako eskubidea eta elkarbizitza positiboaren oinarriak arautzen dira. Hirugarren tituluak, euskal hezkuntza sistemaren gobernantza instituzionala jorratzen du, eta laugarren tituluak, berriz, hizkuntzen trataera eta haien papera sistemaren barruan. Bosgarren tituluan, hezkuntza-laguntza zerbitzuak arautzen dira, eta seigarrenean, Euskararen eta Hizkuntzen Ikaskuntzarako erakundea aurkezten da, hizkuntza-metodologiak lantzeko eta irakasleen prestakuntza

sustatzeko tresna gisa.

Legearen hirugarren titulua garrantzi bereziko arlo material bat lantzerantz bideratzen da: euskal hezkuntza-sistemaren gobernantza instituzionala. Bertan, hainbat alderdi esanguratsu aztertzen dira, besteak beste, plangintza estrategikoa, programa-kontratuak, ikastetxeen gobernu-eredua eta zuzendaritza, ikastetxeetako gobernu-organoak tipologiaren arabera, Hezkuntza-Kontseiluen egitura gobernantza-eredu parte-hartzaile baten baitan, eta, oro har, hezkuntza-komunitatearen funtzioa. Azken puntu honetan, bereziki azpimarratzen da ikasleek, irakasleek, profesional-taldeek eta familiek duten rola, hezkuntza-sistemaren funtzionamenduan eragile nagusi gisa. Hain zuzen ere, laugarren kapituluaz aztertzen da hezkuntza-komunitateko eragileek (ikasleak, irakasleak eta familiak) zein paper jokatzeko duten ezarri nahi den gobernantza-ereduan. Eragile horien parte-hartzea ezinbestekoa da sistema osoaren dinamikan, eta horren baitan kokatzen dira Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak.

Helburuak ezarrita, 17/2023 Legearen eragozpen nagusietako bat berau zuzenean garatzen duen erregelamendurik eza litzateke, bereziki Udaleko Hezkuntza-Kontseiluei dagokienean¹³. Arau-hutsune hau Legearen aplikazio integral bat bideratzeko oztopo bilakatu daiteke. Izan ere, Legeak printzipio orokorrak eta alderdi estrategikoak zehaztuta utzi arren, horien lurreratze arazoak eman daitezke prozeduren identifikaziorik egin ezean arauzko garapen bidez. Legeak berak aipu ugari egiten dizkio erregelamendu bidezko garapenari eta Lehendabiziko Azken Xedapenean, Eusko Jaurlaritzari (eskumendun Sailari, zehazki) esleitzen dio arauzko garapenerako eskumena eta ardura. Bitartean, konponbidea, aurreko legediaren aplikazioa baliozkotzea litzateke, beti ere 17/2023 Legearen edukiekin kontraesanean ez badago. Honek suposatzen du araudien nahitaezko konfluentzia edo bizikidetzaren baten aurrean gaudela, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluen sortze prozesuak bideratzeko ardatz izango dena.

3.2. Izaera

Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak, 17/2023 Legeak ezarritako kide anitzeko partaidetza-organoak dira. Kontseiluok ez dira erabateko ekarpen berriak hezkuntzaren eta tokiko administrazioaren arloan. Aurrekari argia daukate Udaleko Eskola-Kontseiluetan, 13/1988 Legean aurreikusirikotik, alegia. Esan daiteke, Kontseiluen parte-hartzearen zentzua eta izaera bera ez direla aldatzen. Hala, erregelamendu bidezko garapena egiten ez den bitartean behintzat, 13/1988 Legeak indarrean dirau. Hori horrela, ez da harritzekoa Udal Eskola- Kontseiluaren udal erregelamendua lege horren babesean onartu izan duten toki-erakundeek adibideak egotea, udal erregelamendu horietan 2023ko legea aipatu ere egin gabe.

¹³ Gaur gaurkoz, 78/2024 Dekretua, hezkuntza-sistema inklusibo baten esparruan aniztasunari erantzutekoa, da onartu den bakarra, aipatu Legearen alderdietako bat garatuz.

17/2023 Legearen hitzaurrean bertan azaltzen zaigu, xedea, hezkuntza, erantzukizun partekatu bilakatzea dela. Partekatze horretan, ikastetxeek eta gizarte-inguruneak elkarri eragin behar diote eta, gainera, gizarte-ekimeneko eta hirugarren sektoreko erakundeei sarrera emanez. Guztia, hezkuntza formala eta informala arteko uztarketan sakonduz.

17/2023 Legearen lehenengo artikulua, “Kontzeptuak” izenburupean, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluaren abiapuntuko definizioa ematen digu: “ikastetxe bat edo gehiago dauden udalerrietan eratu daitekeen gune instituzionala da, eta haren helburua hezkuntza-proiektu komunitarioak taxutzea eta bultzatzea da, baliabide publikoen erabileran sinergiak sortuz eta ikasleen ongizatera eta garapenera bideratutako ekintzak gauzatuz”.

Kontseilu hauen izaerari dagokionean, ukalezina da parte-hartze erakunde bat dela, tokiko erakundeetatik herritarrei, udalerriko hezkuntza komunitateari eta gizartean dauden beste eragile batzuei irekitzen zaiena, gurasoak eta ikasleak barne. Hortik abiatuta, Kontseiluak erabakiak hartzeko organu gisa agertzen dira. Legearen hitzaurrean bertan irakur daiteke nola lortu nahi den familiak, ikastetxeak eta udalerriak elkarlanean aritzea, eta, hala, interakzioa bultzatzea, gizarte-ekimeneko eta gizarte-sektoreko erakundeei parte hartzeko aukera emanez, hezkuntzak erantzukizun partekatua izan behar duenaren ustean.

Egin beharreko lehendabiziko galdera, errotulazio horren azpian kokatzen diren Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak duten izaerak zein ondorio sortzen dituzten litzateke. Honen harira, honela dio 60. artikulua: “Ikastetxe bat edo gehiago dauden udalerrietako toki- administrazioek udaleko hezkuntza-kontseiluak eratu ahal izango dituzte”. Literalitateari men eginez, argi dago hautazko izaera duela. Horrek esan nahi du parte hartzen duten eragileek, bai toki-erakundek, baita gainerako subjektuek ere, borondatez jarduten dutela, eta, udal- agintariak abiatzeko borondaterik ez badute, organoaren eraketa bultzatu ahal izango dutela azken hauek, aurrerago ikusiko dugunez. Komeni da hemen 13/1988 Legearen arauketari begiratzea; izan ere, OHOk bi ikastetxe, gutxienez, dauden udalerrietan, diru publikoarekin finantzatuta, Udal Eskola- Kontseilua eratuko dela jasotzen baitu. Gainerako kasuetan, eraketa aukerakoa izango dela esanez, irizpidea malgutzen du. Hala ere, adigarria da ikastetxe publiko bat baino gehiago dituzten udalerriak ba direla Udal Eskola-Kontseilurik gabe, eta Gipuzkoako hiriburua har daiteke adibidetzat, ez baitago halakorik.

Ikuspegi instituzional hutsetik begiratuta, Kontseilu horiek eratzeko asmoa (bi kasuetarako baliagarri, Eskola-Kontseiluak eta Hezkuntza-Kontseiluak), toki-erakundeak arautzen dituen oinarrizko araudiaren bidez egituratzen da, estatu mailakoa den Toki Araubidearen Oinarriak arautzen dituen Legea, 7/1985 Legea, apirilaren 2koa (aurrerantzean TAOL)¹⁴. Beraz, TAOLen arabera, dagokion toki-erakundearen osoko bilkurak eman beharko dio oniritzia Kontseiluaren sorrerari, eta udalaren erregelamendu bidez ezarri beharko du Kontseiluen antolaketa eta funtzionamendu espezifikoak, 49. artikulua xedatzen duenaren arabera.

¹⁴ https://www.ivap.euskadi.eus/contenidos/informacion/legedia_euskaraz_e_admin_zuz/eu_def/adjuntos/Administrazio-zuzenbidea/Toki-araubidearen_oinarriak_arautzen_dituen.pdf

Baina, garrantzitsua da kontuan izatea, herritarrek ere parte hartzen dutela aurreko fasean. Izan ere, organo parte-hartzaileei buruz ari garen honetan, parte-hartzea esparru akademiko eta eskolar hutsetik haratago doa, alkantzu zabalago baterantz doa, non herritarrek ere hezkuntzaren agente bilakatu daitezkeen. Hala, komeni da jakitea, lehenik eta behin, herritarrek eurek har dezaketela bulkada-jarrera bat Kontseiluen aurretiko eraketan, horiek ez dauden lekuetan. Hain zuzen ere, Euskadiko Toki Erakundearen Legea 2/2016 Legean, apirilaren 7koa (aurrerantzean, ETEL)¹⁵ 78.1 artikulua aukera ematen du “herritarrek, erakundeek eta elkarteek, eta plataforma eta sareek, erabakiak, ordenantzak eta toki-erregelamenduak egitea abiarazteko ekimena baliatu ahal izatea”, “udal-gobernuak bideragarri diren baloratu dezan”, eta, hasiera batean, udalerriek eskumena duten edozein gairi buruzkoa izan daiteke. Hortaz, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluen sortze prozesua ere bertara lotu genezake.

Azkenean erabaki behar duena udala bera bada ere (tokiko gobernu-batzarra edo alkatea, lehena ez balego), araudiak zehatz-mehatz ezartzen du “proiektua izapidetzeko ekimena bultzatzeari uko eginez gero, arrazoitu egin beharko dela eta pertsona edo erakunde sustatzaileei banan-banan jakinarazi beharko zaiela”. Hori garrantzitsua da, izan ere, udal- batzarrari edo alkateari ezezkia oinarrituko duen azalpen arrazoitua eskatuko baitzaio. Aitzitik, udalbatzak bere gain hartzen badu herritarren sustapen-ekimen horren tramitazioa, udalbatzak eztabaidatu beharko du, eta, ondoren, behin betiko onespina eman beharko dio. Eta, are gehiago, ETELen 78.artikuluaren 4. atalean aurreikusten denez, herritarrek beraiek aurkez ditzakete, nahi izanez gero, araugintzako herri-ekimen bidez, akordio-, ordenantza- edo erregelamendu-proiektuak. Kasu horretan, beharrezkoa izango da udalerrian bizi diren bizilagunen ehuneko hamarrak gutxienez sinatzea, baldin eta bost mila biztanle baino gehiago baditu, edo ehuneko hogeia, gutxienez, udalerriak biztanle kopuru bera edo gutxiago badu, hargatik eragotzi gabe udalerriek beraiek, beren biztanleria edozein dela ere, legitimazio aktibo txikiagoa ezarri ahal izatea, hala zehazten badute beren ordenantzetan edo herritarren partaidetzarako erregelamenduetan.

Osoko bilkurak Kontseiluaren funtzionamenduari buruzko erregelamenduari hasierako onarpena eman ondoren, araudiak galdatzen duelako, beharrezkoa da jendaurrean jartzea eta interesdunei entzutea, erreklamazioak eta iradokizunak egiteko aukera izan dezaten. Udalbatzak aztertu eta erantzun beharko ditu, dagokion moduan, behin betiko onar ditzan. TAOLen 49. artikulua xedatzen du ezen, horretarako ezarritako epean erreklamaziorik edo iradokizunik ez badago, erregelamendua behin betiko onetsitzat joko dela.

Azkenik, Hezkuntza-Kontseilu horien izaerarekin amaitzeko, funtsezkoa da ulertzea, 17/2023 Legearen arabera Kontseiluak, eskola edo ikastetxearen eremu hertsitik haratago doazela, eta ikasgelak gainditzen dituzten alderdiak ere barnebiltzen dituela bere baitan;

¹⁵ <https://www.euskadi.eus/web01-bopv/es/p43aBOPVWebWar/VerParalelo.do?cd2016001544>

horregatik, bereziki, denominazio aldaketa, Eskola-Kontseilua izena alde batera utzi eta Hezkuntza-Kontseilua izendapenera pasatuz. Izan ere, 17/2023 Legeko 33.6 artikuluan irakurri genezake egitura horiek “eskola gizarte-sarean txertatzera bideratutako bizikidetza-ereduak” sustatu nahi dituztela, “hezkuntza-espazio horiek gizartearekiko etengabeko interakziora irekiz”. Horri buruz aurrerago itzuliko gara, bere eskumenak azaltzerakoan balioa ematea komeni delako.

Udaleko Hezkuntza Kontseilu horien izaera azaltzen duen azken elementua, 17/2023 Legearen 60. artikulua eragiten duen atalean Kontseiluak kontsultatzeko jardueren eta edukien katalogoa ezartzen denean dator. Izan ere, toki erakundeak zalantzarik izanez gero, organo aholku-emailea da gai desberdinetarako: hezkuntza-beharrak identifikatzeko, eskaintza banatzeko eta ikasleak eskolatzeko irizpideak zehazteko, ikasleen eskolatzeko egokia eta orekatua bermatzeko beharrezkoak diren neurriak hartzeko eta jarduteko, bereziki hezkuntza- laguntzako berariazko premiak dituzten ikasleen eskolatzeko egokia eta orekatua bermatzeko, arrazoi sozioekonomikoengatik edo beste izaera batekoengatik segregaziorik gerta ez dadin, udal-esparruko hezkuntza-erakundeak sortzeko edo horien funtzionamenduari eragiten dioten hezkuntza-erakundeak sortzeko udal-klausula duten udal-erakundeei dagokienez. Gogoratu behar da Udal Eskola-Kontseiluak ere izaera horrekin bat datozela, aurreko legearen 27.1 artikulua dioen bezala: “udal esparruaren barruan unibertsitatez kanpoko irakaskuntzaren programazioan kaltetutako sektoreen kontsulta eta parte-hartze erakundeak dira”. Ez da, beraz, aldaketa esanguratsurik eman zentzu honetan.

3.3. Osaera

Orrialde hauek idazten diren momentuan, garapenezko araudi zehatzik ez dagoenez, 17/2023 Legea ez ezik, aurreko araudia osatzen duten xedapenetara ere jo beharko da, hau da, 13/1988 Legea. Gainera, berriki onetsi diren, eta azalpen honetarako interesgarrienak diren zenbait Udal Kontseiluren funtzionamendu erregelamenduetara ere hurbilketa kasuistikoa egin beharko da, hauek izango baitira egitura berri hauen aplikazio praktikoaren erakusle nagusi¹⁶.

Lehenik eta behin, kontuan izan behar dugu 17/2023 Legea ez dela sartzen Udaleko Hezkuntza-Kontseiluetako kide izango direnen xehetasunetan, ezta zehazki zein proportziotan egongo diren ere, baina ez dugu ahaztu behar hezkuntza-komunitatea

¹⁶ Gasteizko Udal Eskola-Kontseiluaz gain, Bilboko-Eskola Kontseilua ere aipatuko dugu (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Bizkaiko Aldizkari Ofiziala*, 198 zkia, 2008ko urriaren 15ekoa), Erandiokoa (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Bizkaiko Aldizkari Ofiziala*, 76 zkia, 2009ko apirilaren 24koa), Sopuertakoa (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Bizkaiko Aldizkari Ofiziala*, 176 zkia, 2016ko irailaren 14koa), Durangokoa (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Bizkaiko Aldizkari Ofiziala*, 2020ko otsailaren 13koa), Ortuellakoa (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Bizkaiko Aldizkari Ofiziala*, 242 zkia, 2024ko abenduaren 17koa), Erreenteria (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Gipuzkoako Aldizkari Ofiziala*, 216 zkia, 2014ko azaroaren 12koa), Eibar (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Gipuzkoako Aldizkari Ofiziala*, 233 zkia, 2022ko abenduaren 12koa) eta Tolosan. Azken hau da, 17/2023 Legearen arabera, Hezkuntza-Kontseilu gisa izendatzen den bakarra (Funtzionamendu Erregelamenduaren argitalpena, *Gipuzkoako Aldizkari Ofiziala*, 129 zkia, 2024ko uztailaren 4koa).

osaten duten kidego guztiak egon beharko direla bertan (ikasleago; gurasoak edo tutoreak; eta irakasleago, ikastetxeetan irakaskuntza-prozesuan esku hartzen duten hezkuntza-arretako beste profesional batzuekin batera, administrazio eta zerbitzuetako langileak ere barne hartuz). Izan ere, Hezkuntza-Kontseiluen osaera egituratzeko aukera subjektu sorta zabal bati irekitzen zaio, horien helburu nagusia izanik, legeak dioen bezala, komunitate-hezkuntzako proiektuak diseinatu eta sustatzea, baliabide publikoen erabilera koordinatuz eta ikasleen ongizatea eta garapena bilatuko duten ekintzak gauzatuz (17/2023 Legearen 60.2 artikulua).

13/1988 Legearen 28. artikulua dioena aintzat hartuz gero, Kontseiluetako buru Udaleko Alkatea izango da edo, bestela, hark eskuordetutako zinegotzia¹⁷. Korporazio bakoitzak erabakiko du zein izango den bere udalerriko Eskola-Kontseiluetako kideen kopurua, "gutxienez bederatzi eta gehienez berrogei izango dena, bai eta gizarte-sektore bakoitzak zenbat kide izango dituen ere; hartara, irakasleak, ikasleak, ikasleen gurasoak eta administrazio eta zerbitzuetako langileak, guztiek batera, gutxienez kontseiluko kideen ehuneko hirurogeita bosteko ordezkari izango dute. Gainerako ehuneko hogeita hamabostean, ikastetxe publikoetako zuzendarien eta funts publikoekin finantzatutako zentro pribatuak titularrak ordezkarien partaidetza bermatuko da". Gainera, hezkuntza-administrazioak, egoki iritziz gero, edozein unetan Kontseilu horietan parte hartzeko ordezkari bat izenda dezakeela aurreikusten da. Baita ere udalak erabaki dezake berdintasun-organuetako kide batek parte hartu dezala (boturik gabe), hezkuntza eremuan gizonezko eta emakumeen arteko berdintasuna indartzeko neurriak sustatu asmoz.

Genero perspektibari dagokionez, 17/2023 Legearen ondorengo Kontseiluen osaketaren egituraketari begira, kontutan hartu beharrekoa da, emakumeen eta gizonen presentzia orekatuaren galdakizuna. Izan ere, 1/2023 Dekretu legegileak, martxoaren 16koa, emakumeen eta gizonen berdintasunerako eta emakumeen aurkako indarkeria matxistarik gabe bizitzeko Legearen testu bategina onartzen duena, 10. artikuluan jasotzen duenez, gutxienez bi sexuen ehuneko berrogeiko ordezkari izateko eskatuko litzateke¹⁸.

Kontseilu guztietan antzeko egiturari jarraitu zaio, eta egitura horren elementu amankomuna, lehendakari izateke; eskuarki, baina ez beti, presidenteorde¹⁹; eta ondoren, osoko bilkura²⁰, bertan kontseilariak egongo lirateke (zenbait kasu bakoitzaren izena

¹⁷ Durangon, esate baterako, lehendakari izateko, Udaleko Herritartasun arloko zinegotzi batek izango du eta alkateak izendatuko du; Bilbon, alkateak izango du berezko (nato) lehendakaria, eta Hezkuntzako zinegotziak alkatearen eskuordetaz jardungo du funtzioen betekizunetan.

¹⁸ 10. Artikuluko 3. Paragrafoa: "Pertsona anitzeko administrazio-organoei dagokienez, eta lege honen ondorioetarako, ordezkari izateko orekatua dagoela ulertuko da lau kideetik gorako organoetan sexu bakoitzeko kideek

% 40ko ordezkari izateko gutxienez. Gainerako kasuetan, berriz, bi sexuek ordezkari izateko dutenean". <https://www.euskadi.eus/web01-bopv/es/p43aBOPVWebWar/VerParalelo.do?cd2023001471>

¹⁹ Ortuella Hezkuntza-Kontseiluaren funtzionamendurako Erregelamenduan ez da figura hau jasotzen eta Tolosako Udaleko Hezkuntza-Kontseiluaren funtzionamendurako Erregelamenduan ere ez.

²⁰ Zenbait kasutan jaso duen izena, Durangon esaterako, Kontseiluaren Batzar Orokorra da. Bestalde, Ortuellan ez da desberdintzen Plenoa eta Kontseiluaren artean.

daramatenak²¹) eta jatorri desberdina dutenak. Presidentzia edo lehendakaritza nori dagokion 13/1988 Legeak jasotzen du, baina ez nori dagokion presidenteordetza. Aukera desberdinak aurkitu genitzake: alkateak aukeratu dezake kontseilarien artean (udal taldeen ordezkariak duten kontseilarien artean)²²; erabat kontrakoa ere izan daiteke, hau da, taldeen ordezkariak duten kontseilarien artean aukeratzea erabat baztertuz²³, edo, aldez aurretik udal organigramaren barruan beste kargu bat izateagatik aukeratua izatea (adibidez, Kontseiluarekin lotura substantiboa duen beste Batzorde bateko lehendakaria izatea).

Halaber, ikusi da zenbait Udal Kontseilutan beste kudeaketa- eta funtzionamendu-organo batzuk ere sortu direla, hala nola batzorde iraunkorra edo/eta lan-batzordeak²⁴, Kontseiluaren beraren lanaren eraginkortasunari lagundu asmoz. Batzorde irankorraren kasuan, bere egitekoa, organo nagusiaren (hau da, osoko bilkuraren) bilera baino lehen, eguneroko kudeaketa eta planifikazioaz arduratzea da; eta lan-batzordeen kasuan, berriz, esparru zehatzen azterketa finduagoa egiten dute, ondoren, osoko bilkuran (edo batzorde iraunkorrean, baldin badago) eztabaidatu beharreko proposamenak eta txostenak landuz.

Aztertu ditugun Udal Kontseilu guztietan idazkaritzaren figura ere agertzen da, kudeaketa administratibo zein teknikoaz, eta dauden beste organoei laguntzeaz arduratzen dena, eta Udalbatzaren bilkuretan parte hartuko duena, nahiz eta botorik ez izan²⁵. Profil teknikoa eta hezkuntza-arloarekin lotura duen norbait izatea da ohikoena; gehienetan, hezkuntza arloko teknikari arduraduna izaten da, baina haur eta gazteriaren arloko teknikaria ere bai bestetan; eta, kasuren batean, korporazioko gobernuak berak izendatzen du (funtzionarioen artetik)²⁶ edo Kontseiluko buruak (Udaleko hezkuntza zerbitzuko buruak laguntza teknikoko organoan parte hartzen duten hezkuntza arloko teknikarien artetik proposatuta)²⁷. Beste udalerrri batzuetan, Udaleko Idazkari Nagusia bera da, printzipioz, Udal Eskola-Kontseiluko idazkaritza hartzen duena²⁸.

Udaleko Eskola-Kontseiluetako kideen analisisa hurbilduz, Gasteizko kasua hartu genezake abiapuntutzat²⁹. Berau, 17/2023 Legea onartu ondorenkoa da eta hogeita hamaika kideko kopuru finkoa ezartzen du. Horien artean, ikusten dugu, ordezkariak politikoari lekua ematen zaiola: alde batetik, lehendakaritza, eta, bestetik, udalbatzan ordezkariak handiena duen udal- talde politiko bakoitzak izendatutako zinegotziak (lau dira

²¹ Renteria edo Eibar, Gipuzkoan edo Ortuella, Bizkaian.

²² Eibarren.

²³ Gasteizen.

²⁴ Bilbo, Eibar edo Tolosan.

²⁵ Gasteizen, idazkaritzari atxikita, laguntza teknikorako organo deritzona eratu da. Bertan, hezkuntzako udal zerbitzuko buruzagitza eta zerbitzu horretako hiru teknikari daude, laguntza tekniko eta administratiboa ematen duen organo bati dagozkion funtzioak betetzen dituztenak.

²⁶ Sopuertan

²⁷ Gasteizen (Funtzionamendurako Erregelamenduen 15. artikulua).

²⁸ Nahiz eta gero hezkuntzako arloko funtzionario bati eskuordetzeko aukera duen (Errenteriako Funtzionamendurako Erregelamenduen 4. eta 14. artikulua).

²⁹ Bere osaera kontsultatu daiteke (2024ko azarokoa):

<https://www.vitoria-gasteiz.org/docs/wb021/contenidosEstaticos/adjuntos/es/39/49/73949.pdf>

guztira). Horixe litzateke profil politikodun kideen presentzia. Beraz, ordezkari gehienak, hezitzaile zein irakasleak dira, eta ikastetxeetako (publiko zein itunpekoak) zuzendaritzetako ordezkariak. Guraso Elkartetako ordezkariak ere presentzia dute eta hezitzaile/irakasleen kopuru bera dira, hau da, zazpi, honela antolatuta: ehuneko hirurogei ikastetxe publikoei lotuta dago (bost) eta berrogei pribatuei eta itunpekoiei (bi). Hezitzaileen eta irakasleen kupoagatiko ordezkarien kasuan, kontuan hartu behar da beren sindikatuek izendatzen dituztela, eta familiaena, berriz, ikastetxe publikoetako eta ikastetxe pribatu itunduetako guraso-elkarteen federazioek. Ikasleek ere ordezkari izango dute, beraien ordezkari-elkarteen bidez izendaturikoa (bost kide).

Bada, Gasteizko adibidea interesgarria da, nahiko garbi ikusten delako hezkuntza-eragile guztiak bertan barneratzeko borondatea egon dela; eta, gainera, ordezkari horrekin batera, hainbat gonbidatu gehitzen direlako, osoko bilkuretan eta lan-batzordeetan “modu egonkorrean” parte hartu dezaten, ahotsarekin baina botorik gabe (Haurreskolak Partzuergoko gerentea, UPV/EHUko Arabako Campuseko Errektoreordea, hezkuntza arloan ardura duen udal departamentuko zuzendaria, udaleko hezkuntza zerbitzuko burua, herritarren partaidetzako udal zerbitzuko burua eta udaleko berdintasun zerbitzuko burua). Nolanahi ere, gaitasun teknikoak direla-eta, beste pertsona batzuk ere gonbidatu ahal izango dira, agindutako eginkizunak hobeto betetzeko beharrezkoak diren txostenak aurkeztera, bai eta Kontseiluari berari bereziki egindako ekarpenengatik egoki irizitakoak aurkeztera ere.

Gainerako Udal Eskola-Kontseiluak arautzen dituen araudia aztertu ondoren, horien osakerak jarraibide berberak betetzen dituela ikusi da. Jarraibide horiek, 13/1988 Legearen 28. artikuluan daude diseinatuta. Hala ere, aipatu beharreko alde batzuk daudela ikusi da. Hemen adibide batzuk: 1) Udal Eskola-Kontseiluetan ez da ezartzen udalbatzan ordezkari izan duten udal taldeen ordezkarien partaidetza espezifikorik³⁰; 2) Beste muturrean, ikasleen ordezkariak ere ez da ageri, ezta zerbitzu-administrazioko langileenik ere³¹; 3) Era berean, ikastetxe bakoitzeko irakasleen klaustroko ordezkari bat eta ikastetxeetako eskola kontseiluetako ordezkari bana biltzen dituen batzorderik ere ba da, gurasoen taldea ordezkatzeko balioko lukeena³²; 4) Beste kasu batzuetan, hezkuntza-ikuspegia beren lanean txertatuta duten elkartetako ordezkariak agertzen dira kideen artean³³; 5) Norbanakoak, kontseilari edo batzordekide izatera iritsi daitezkeen Kontseiluak ere ba dira, bai hezkuntzaren aldeko jardueretan ibiliak direlako eta gaiarekiko interes egonkorra agertu dutelako, bai balioko adituak direlako³⁴; 6) Edonola ere, Eskola-Kontseiluen adibide guztietan, udalerrian dauden ikastetxeetako zuzendaritzen ordezkariak eta Ikasleen Gurasoen Elkartetako ordezkariak parte hartuko dute, eta 7) Azkenik, Gasteizko Udal

³⁰ Bilbo, Erandio eta Sopuerta

³¹ Eibar, Sopuerta eta Ortuellako Udal Eskola-Kontseiluetan eta Tolosako Udaleko Hezkuntza-Kontseiluan ez dago ikaslegoaren ordezkariarik; Bilbo eta Errenterikoetan zerbitzuen administrazioko pertsonalari aipua egiten zaio.

³² Sopuertan.

³³ Adibidez, Ortuellan eta Tolosan.

³⁴ Ortuellan, adibidez, hezkuntza-esparru formalean, informalean, arautuan edo arautu gabean balioko handia duten adituek izateagatik banaka parte har dezaketen pertsonak aipatzen dira, gai zehatz eta espezifikoei buruzko azterketa eta aholkularitza egiteko.

Kontseiluari buruz aurreratu den bezala, batek baino gehiagok zehatz-mehatz jasotzen du, beren gaitasun teknikoagatik Kontseiluari berari agindutako eginkizunak hobeto betetzeko beharrezkoak diren txostenak aurkez ditzaketen pertsonen hitzarekin baina botorik gabe parte hartu ahal izango dutela³⁵.

Erabaki-hartze prozedurari dagokionean, behin eta berriz errepikatzen da osoko bilkurak hartu beharreko erabakiak adostasunez hartuko direla, eta horrek, hain zuzen ere, Kontseilu horien izaera parte-hartzailea eta deliberatiboa azpimarratzen du. Hartara akordioa ezinezkoa denean, gehiengo soilez bozkatzea eta erabakitzea ezartzen da. Bilboko Udal Eskola-Kontseiluaren kasuan, honako zehaztasun hau ere ezartzen da: “desadostasunik egonez gero, proposamenak gehiengo soilez hartuko dira, salbu eta boto-eskubidea duten bertaratuen gehiengoak abstenitzen bada. Kasu horretan, eztabaidekin jarraituko da eskatutako gehiengoak lortu arte. Proposamena azken bilkuran edo hurrengo bilkuran lortzen ez bada, gehiengo soilez onetsiko da, proposamenaren xede den gaian izandako abstentzio kopurua edozein dela ere. Azken kasu horretan, azkenean adostu gabeko akordioaren baten aurka bozkatzen duenak boto partikularrak eman ahalko ditu. Boto partikular horiek bileraren aktari erantsiko zaizkio, eta jasota geratuko dira”³⁶.

Azkenik, agintaldiari dagokionean, Kontseilu horiek osatzen dituzten ordezkarien agintaldia lau urtekoa da, eta agintaldi hori udal-korporazioen legegintzaldien hasierarekin eta amaierarekin lotuta dago, 13/1988 Legeak ezartzen duen bezala. Bitxia bada ere, bi urtean behin berrituko den Kontseilu bat aurkitu dugu: Sopuerta udalerrri bizkaitarrekoa. Kasu honetan, gainera, bere osaeragatik ere nabarmentzen da, lehen esan dugun bezala, bere kontseilarien artean ez dagoelako udalbatzan ordezkariak duten talde politikoen ordezkariak³⁷. Aitzitik, guraso-elkarteetako ordezkariak eta udalerriko ikastetxeetako zuzendariak gain, ikastetxe bakoitzeko irakasleen klaustrako ordezkariak eta ikastetxe bakoitzeko ordezkariak-organoren ordezkari bat ere sartuko dira, bai eta udalerriko edozein erakunde edo antolakundetakoak ere, baldin eta horien helburu nagusia udalerrian hezkuntzaren finkapena, kalitatea eta aniztasuna zaintzea bada. Egitura horrek argi erakusten du ordezkariak eta gatazka politikoa ahalik eta gehien urruntzen dituela, eginkizunari dagokionez behinik behin, eta hezkuntza-komunitateari zein udal-eremuko irakaskuntzaren programazioari eragiten dioten gai zorrotzetan ardazten duela Kontseiluaren egitekoa.

Azaldu dugun guztia 13/1988 Legeak ezartzen dituen koordinadetan kokatzen

³⁵ Adibidez, Erandion, Durangon edo Eibarren.

³⁶ Bilboko Funtzionamendu Erregelamenduaren 21. artikulua: Bilboko Eskola-Kontseilua partaidetzan oinarritzen den organoa den aldetik, erabakiak adostuta hartzeko beharrezko elkarrizketak eta eztabaidak sustatuko dira. Dena dela, kideak bat etorri ezean, gehiengo soilez hartuko dira proposamenak onartzeko erabakiak, boto-eskubidea duten eta bileran dauden pertsona gehienak abstenitu ezik. Gehienak abstenituz gero, eztabaidatzen jarraitu beharko da beharrezko gehiengoak lortu arte. Azken bileran gehiengoak lortzen ez bada, proposamena gehiengo soilez onartuko da, proposatutako gaia onartzeko orduan abstentzio-kopurua edozein izanda ere. Horrela gertatuz gero, azkenean ere adostu gabe gelditu den erabakiaren aurkako botoa eman dutenek boto partikularra eman dezakete. Boto partikular horiek bilkuraren aktarekin batera jasoko dira.

³⁷ Bilboren kasua.

badugu, egia da lege honek bere osaeran hirugarren sektoreko erakundeak, gazte erakundeak, kultur edo kirol erakundeak sartzeko aukera aipatzen duela. Beraz, argi dago Kontseiluetan talde gehiagoren ordezkaritza ireki eta sartzeko helburua dagoela. Hala ere, komeni da manuaren literaltasunari erreparatzea, eta “entitateak sar daitezke” jasotzen den heinean, aukera irekitzen dela interpretatzea baina ez betebeharra. Finean, Kontseiluko kideak zeintzuk izan daitezkeen azkenean erabaki estrategiko bat izan daiteke, izan ere, horrek erakundearen norabidea marraztu dezake eta bere etorkizuneko erronkak edo aukera estrategikoak zehazten lagundu.

3.4. Eskuduntzak

Udaleko Hezkuntza-Kontseilu berrien potentzialtasuna zein izango den antzematen saiatzeko, ezinbestekoa dirudi Udal Eskola-Kontseiluek 13/1988 Legearen arabera beraien udal-erregelamenduetan materialki bereganatutako eskumenak aztertzea, eta horiek 17/2023 Legeak aintzatesten dituenekin alderatzea.

Abiapuntua, beraz, 13/1988 Legearen 29. eta 30. artikuluek emango digute. Horietan, lehenik eta behin, esaten zaigu Udal Eskola-Kontseilua derrigorrez kontsultatu behar dela, materien zerrenda zabal batean. Eta, bestetik, ahalmena aitortzen zaie “udalak eskumena duen edozein gaitan hezkuntza-arloko edozein gairi buruzko proposamenak egiteko udalari”. Araudi honen parean, 17/2023 Legearen 60. artikuluaen edukia daukagu.

Batetik, honako hau adierazten zaigu: “Hezkuntza proiektu komunitarioak taxutzea eta bultzatzea izango dute xede, baliabide publikoen erabileran sinergiak sortuz eta ikasleen ongizate eta garapenera bideratutako ekintzak gauzatuz”. Eta, ondoren, Hezkuntza-Kontseiluek programak, proiektuak eta ekintzak sustatuko dituztela aipatzen da, “hezkuntza-komunitate osoaren parte-hartzea sustatzeko, eta antolaketa formalaren eta ez-formalaren arteko bateragarritasuna sustatzeko”.

Azterketa honen oinarri izan diren Udal Eskola-Kontseiluen erregelamenduen azterketatik ikus daitekeenez, erabiltzen den terminologiaren arabera, gehien-gehienetan helburuak eta funtzioak, edo helburua eta eskumenak bereizten dira. Horietako askok, eskumenen (edo eginkizunen) zerrenda egiterakoan, 13/1988 Legearen 29. artikuluaen hitzez hitzekotasunari jarraitzen diote, nahiz eta zenbait udalerriren kasuetan, gaiak are gehiago zehazten diren eta 30. artikuluaen babesean zabaltzen diren³⁸.

Kontsulta-eskumen zehatzari dagokionez, esan behar da derrigorrez kontsultatu behar diren gai guztiak 17/2023 Legearen 60. artikuluko laugarren atalean jasotakoan barruan sartzen direla. Horrenbestez, “hezkuntza-beharrak identifikatzea, eskaintza

³⁸ Paradoxikoa da, hain zuzen ere, Tolosak, 17/2023 Lege berrian oinarrituta sortzen den bakarra denak, besteen kontra (Gasteiz, Bilbo, Erandio, Durango, Ortuella, Lasarte-Oria edo Errenteria), ez duela aurreikusi Kontseiluaren bidez udaletxearen eskumeneko gaii buruz proposamenak egin eta gora jotzeko aukera, soilik kontsultarako organo gisa finkatuz.

banatzea eta ikasleak eskolaratzearen zehaztapena, hiri-plangintzakoak barne” materia, 13/1988 Legearen 29. artikuluko lehendabiziko (“udal-esparruan eskola-plazak sortu, kendu eta ordezeko proposamenak, bai eta ikastetxeak berriztatzeak ere”), laugarren (“gizarteak hezkuntza- komunitateari eskolatzeko egiten dizkion prestakuntza-eskaintzak koordinatu eta sartzea”) eta bosgarren (“hezkuntza-beharrek zehaztea”) ataletako materiekin identifikatzen da. Era berean, “hezkuntza-laguntzarako premia espezifikoak dituzten ikasleen eskolatzeko egokia eta orekatua bermatzeko beharrezkoak diren jarduerak eta neurriak hartzea, ikasleak arrazoi sozioekonomikoengatik edo beste izaera bategatik bereiztea saihesteko”, 13/1988 Legearen 29. artikuluko hirugarren ataleko (“hezkuntzari buruzko udal-jarduerak eta -xedapenak, hezkuntza bereziaren arloan, haur-eskolatzaren arloan, helduen etengabeko prestakuntzaren arloan, jardura osagarrien eta eskolaz kanpoko jardueren arloan”) eta seigarren ataleko (“hezkuntza konpentsatorioaren jardura-plana”) materietan legoke jasota. Halaber, “ikastetxeen funtzionamenduari eragiten dioten udal-jarduerak”, 13/1988 Legearen 29. artikuluko bigarren materietan jasotzen direnekin identifikatuko lirateke (“garbiketa, kontserbazioa, mantentze-lanak, instalazioak berritzea eta abar direla-eta ikastetxeen funtzionamenduari eragiten dioten udal-jarduerak”); “udalerria eremu duten patronatu, partzuergo eta hezkuntza-erakundearen eraketa”, zazpigarren materia gisa barneratuta legoke ia hitzez hitz 13/1988 Legearen 29. artikuluan (“udal-agintariak edo udal-esparruko hezkuntza-erakundeak eratzea”). Azkenik, klausula ireki modura jasotzen den “erregelamendu bidez aurrikusten diren besteak”, zortzigarreneko “hezkuntza-agintarien edo/eta udal-agintarien esku uzten den beste edozein” formularekin parekatuko litzateke.

Hala ere, Udaleko Eskola-Kontseiluak ez dira kontsulta-organo hutsak, baizik eta, beren izaera jorratu dugunean esan bezala, eztabaidarako eta parte hartzeko bokazioa dute, eta, horren ondorioz, beste hainbat eginkizun betetzen dituzte, hala nola, sustapena, jardueren jarraipena eta aholkularitza. Hori horrela nabarmentzen da Eskola-Kontseiluak arautzen dituzten zenbait erregelamendutan, besteak beste, sexuaren araberako aurreiritziak, estereotipoak eta rola ezabatzeko ekintzak bultzatzea eta ikasleen garapen pertsonal integrala bermatzea funtzio gisa eleitzen zaizkienean³⁹. Ildo honetan, eskola-komunitateari aholkuak ematea eskolatzeari, funtzionamenduari eta hezkuntza-orientazioari buruz⁴⁰, eta hizkuntza- normalizazioarekin eta euskararen erabilerarekin lotutako jarduerak egitea (ez soilik eskola- eremuan, baita handik kanpo ere) Eskola-Kontseiluek gauzaturiko funtzioak izan dira.

17/2023 Legearen azterketa eginez, Administrazioak, hezkuntza-komunitateak irakaskuntzaren programazio orokorrean duen parte-hartzea zaindu behar duela esaten da, eta parte-hartze esparru horretan, eztabaidarako organo eta prozedurek garrantzi handia izango lukete. Zalantzarik gabe, Hezkuntza-Kontseiluak funtsezko elementuak lirateke. Horregatik, hezkuntza inklusiborako bermeak lantzen direnean, udalak aipatzen dira zuzenean, eta zehazki, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak seinalatzen dira, “ikasleen ongizatea

³⁹ Bilbo, Sopuerta, Errenteria, Lasarte-Oria eta Eibar.

⁴⁰ Gasteiz, Bilbo, Sopuerta, Durango, Ortuella, Errenteria.

eta hezkuntza indartzea helburu duten hezkuntza proiektu komunitarioak sustatu ditzaten, hezkuntza formalaren eta ez-formalaren arteko harmonizazioa eta osagarritasuna garatuz⁴¹ eta, hala, ekimen berritzaileak bultzatu ahal izatea, “beren jardueren hartzaile gisa ikasleak dituzten gizarte-, ekonomia-, kirol-, kultura-, osasun- eta hirugarren sektoreko eragileekin lankidetzan jardunez”⁴².

Guzti honetatik ondorioztatu genezake, legegileak euskal hezkuntza-sistema garatu nahi duen eszenatokia eskalako parte-hartzean eta eztabaidan oinarrituta eraikitzen den eszenatoki bat dela. Bertan, eragileek aukera izango lukete hezkuntzaren hainbat alderditan eragiteko eta horien gainean hausnartu eta jarduteko. Guztia, kontutan izanik, erantzukizun partekatua den hezkuntzak ikastetxeen eta haien gizarte-ingurunearen arteko interakzioa bideratzea eskatzen duela, eta, gainera, gizarte-ekimeneko eta hezkuntza formaleko erakundeak, biak ala biak, funtsezkoak direla prozesuan. Jakina, ez dugu ahaztu behar Hezkuntza-Kontseilu horiek ez dutela berez erabaki exekutiborik hartzen, eta, zenbait gairi buruz derrigorrez kontsultatu behar badira ere, haien ikuspuntuak ez direla lotesleak. Baina, hori alde batera utzita, hezkuntza-prozesuan funtsezkoak izan daitezkeen auzi, arazo, kritika eta proposamen berritzaileak planteatzeko gaitasuna duen foro bat izateak berebiziko garrantzia dauka, kontsultiboa bada ere. Alderantziz: zenbat eta gehiago bideratu edo kanalizatu herritarren parte-hartzea hezkuntza-bizitzan udal-organu hauen bidez, orduan eta hobeto identifikatu ahal izango dira premiak eta eskaera horiei erantzuna ematea erraztu daiteke⁴³.

2025eko martxoan, eratuta dagoen Udaleko Hezkuntza-Kontseilu bakarra, Tolosakoa da. Bere Erregelamenduan, 17/2023 Legea berariaz aipatu da, eta izendapena ere Legeak ezarritakoa da: Udaleko Hezkuntza-Kontseilua. Erregelamenduaren 2. artikuluan, Kontseilu berri horren helburua zein den adierazten da, hau da, eragileen parte-hartzea indartzea eta hezkuntza-eremuan lankidetzat sustatzea, eta, hala, ikastetxeen eta gizarte-ingurunearen arteko elkarrekintza handiagoa izatea lortzea, ikasleentzako komunitate-baliabideak udalerrian antolatzea eta, azkenik, hezkuntza formala eta ez-formala gehiago integratzea lortzea. Azken hau esanguratsua suertatzen da, oinarrian ardatz gisa kokatzen dena ikaskuntzaren izaera orohartzailea baita: ikaskuntza-prozesu hezitzailea iturri desberdinetatik elikatzen den prozesu orohartzaile bat da, eta ikasleak, irakaskuntza antolatu eta arautuan ez ezik, malguagoa eta informalagoa den beste esparru batzuk ere lanketa pertsonalerako ezinbestekoak ditu.

3. artikuluan, bereziki, 17/2023 Legearen 60.4 artikuluan barneraturiko eskumenak jasotzen dira, eta baita 27, 28, 33 y 34. artikuluetakoak ere. Hala, Tolosako Udaleko Hezkuntza-Kontseiluak, “aldez aurretik hezkuntza-administrazioari eta Tolosako Udalari nahitaezko kontsulta eginda”, jorratu ditzakeen gaien katalogoa da. Nahikoa da

⁴¹ 28.6 artikulua.

⁴² 34.3 artikulua.

⁴³ Gasteiz, Bilbo eta Durangon Udalaren eskumenekoak diren hezkuntza gaietan Udal Eskola-Kontseiluek proposamenak egiteko bidea aurreikusten da.

Erregelamendua irakurtzea ohartzeko ez dagoela alde handirik Erregelamenduan jasotzen denaren eta aurretik azalduko beste Udal Eskola-Kontseiluen inguruan azaldu dugunaren artean. Deigarria da, hala ere, Udalak erabaki beharreko materietaz gain, Kontseiluak bere kabuz beste gai batzuetan *motu propio* proposamenak egiteko aukera oinarritzeko ez dela klausularik jasotzen.

Bestalde, esanguratsutzat jo genezake Erregelamenduan berariaz jasotzen dela Hezkuntza-Kontseiluak Udalari egindako proposamen edo alternatiba oro, behin betiko onarpenean kontuan hartzen ez bada, Kontseiluari erantzun bat ematea eskatuko duela, “ezezko horretarako arrazoiak adierazita”. Aurreikuspen horrek, Kontseiluaren funtzioa kontsultiboa eta ez loteslea izanik ere, Kontseiluaren barruan erabakitakoaren norabidea ez jarraitzeko edo baztertzeko arrazoen azalpena eskatzeak, prozeduraren gardentasun-maila eta udal-korporazioaren erantzukizuna nabarmen indartzen ditu.

Bukatzeko, eta plano orokorrera bueltatuz, 17/2023 Legearen 60.2 artikulua birtualtasuna bera nabarmendu nahi genuke, Kontseiluek proposatzeko ahalmena duen organismo aktibo eta eraginkor bihurtzeko norabidean. Horretarako, Haurren eta Nerabeen 2/2024 Legea, otsailaren 15ekoa (aurrerantzean, 2/2024 Legea)⁴⁴ izango dugu oinarri. 17/2023 Legeak dioenez, Udaleko Hezkuntza-Kontseiluen helburua “hezkuntza proiektu komunitarioak diseinatu eta bultzatzea izango da, baliabide publikoen erabilera sinergiak sortuz eta ikasleen ongizate eta garapenera bideratutako ekintzak aurrera eramanez, erregelamendu bidez zehazten diren eskuduntzekin bat”.

Bada, 2/2024 Lege beraren 47.6 artikuluan, Eusko Jaurlaritzaren eta udalen arteko lankidetzara deia egiten da, “ikastetxeetan, eskola-ordutegitik kanpo eta oporraldietan aisialdi-programa hezitzaileak garatu ahal izan daitezen, epe horietan gurasoen lan- eta familia-bizitza bateragarri egiten laguntzeko”. Artikulu hau adibide oso egokia izan daiteke, legegilearen borondatea, Hezkuntza-Kontseilua kontsulta-organo hutsa baino zerbait gehiagotzat kontsideratu duela argudiatzeko. Izan ere, bi lege autonomikoen uztarketaren ondorioz, Kontseiluen esku hartzeko gaitasun sendoagoa ondorioztatu daitekeela ulertu genezake eta, hala, bere deliberazio- eta proposamen-izaera indartu daitezkeela. Hartara, Kontseiluko kideek benetan eragin ahal izango dute eta beren ikuspuntua eman ahal izango dute ikasleen ongizatera eta garapenera bideratutako ekintzetan. Gure ustez, 17/2023 Legearen 60.2 artikulua eta 2/2024 Legearen 47.6 artikulua batera irakurrita⁴⁵, Hezkuntza-Kontseiluaren baitan garatzeko hezkuntza-proiektu komunitarioa izan daitekeenaren eredu bat ondorioztatu daiteke. Beraz, eskola-ordutegitik kanpo eta oporraldietan aisialdi-programa hezitzaileak antolatzearen inguruko eskumena Udalei esleituta egonik, Hezkuntza-Kontseiluak foro kualifikatuak izan daitezke programa horiek proposatu eta diseinatzeko orduan, hargatik eragotzi gabe horien inplementazioa eta arauzko eraginkortasuna tokiko erakunde bakoitzaren esku egotea.

⁴⁴ https://www.euskadi.eus/contenidos/ley/bopv202401066/eu_def/

⁴⁵ 2/2024 Legearen 7.1.a) eta b) artikuluekin lotuta.

Aurretik esan dugun bezala, ikuspegi orokor bat izatea funtsezkoa da, eta, ikuspegi holistiko horretan, Hezkuntza-Kontseiluen eskumen espezifikoak eta udalerrien eskumenak 2/2024 Legeak jasotzen dituenekin. Izan ere, Lege honek izaera transbertsala dauka eta haur eta gazteei eragin diekeen edozein ekintza inplementatzerakoan nahitaez kontutan izan beharrekoa. Eta xeheago, hezkuntza-eskubidea garatzean, 33. artikuluan honako hau dio zehatz-mehatz: “adingabeek eskubidea dute beren gaitasunak eta identitate pertsonala erabat garatzea sustatuko duen hezkuntza integrala izateko, bai eta Euskal Autonomia Erkidegoko Hezkuntzari buruzko abenduaren 21eko 17/2023 Legean jasotako hezkuntza-helburuak lortzeko ere”. Aipamen generiko hori ezin genezake gure aztergaiarekiko funtsezko ekarpen gisa ulertu, baina bai da 17/2023 eta 2/2024 Legeen arteko harremanaren erakusle.

Edonola ere, kontuan izan behar da, gaur egun indarrean dauden Eskola-Kontseiluen araudiarekin, horiek jada bidal ziezazkioketela Udalari “hezkuntza-arloko edozein gairi buruzko proposamenak, baldin eta udalerriek gai horiek ebazteko eskumena bazeukaten”. Baina aukera hori Udal Eskola-Kontseiluaren funtzionamendurako erregelamenduan bertan ezarri behar zen, eta, arauak aztertuta, ez dela beti hala egin konstatatu genezake⁴⁶.

Azkenik, Txostenean zehar aipatu den ideia batekin bukatu beharrean gaude, ezin baita ahaztu 17/2023 Legeak berak esaten duela Hezkuntza-Kontseiluen eskuduntzak erregelamendu bidez zehaztu behar direla, eta bertan ikusiko dela, garapena gauzatzen denean, ea proposamen-ekintza hori bultzatuko duen araudirik sortuko den edo arau-hutsuneak baliatu beharko diren aurrerantzean ere.

⁴⁶ Paradoxikoa da, hain zuzen ere, Tolosak, 17/2023 Lege berrian oinarrituta sortzen den bakarra denak, besteen kontra (Gasteiz, Bilbo, Erandio, Durango, Ortuella edo Errenteria), ez duela aurreikusi Kontseiluaren bidez udaletxearen eskumeneko gaiei buruz proposamenak egin eta gora jotzeko aukera, soilik kontsultarako organo gisa finkatuz.

4. HAINBAT ONDORIO: UDALEKO HEZKUNTZA-KONTSEILUEN ARGILUNAK

4.1 Segurtasun juridikorik eza (ziurgabetasuna) Hezkuntza-Kontseiluen aplikazioan eta funtzionamenduan, arau-garapenik ez dagoelako: 17/2023 Legeak Hezkuntza-Kontseiluak hezkuntzan parte hartzeko organo gisa ezartzen ditu, baina orain arte ez da haien funtzionamendua zehazten duen araudirik garatu. Horrek, nahitaez, eta, beraz, horrek 13/1988 Legearekin bizikidetzan jardun beharra dakar. Erregelamendu-garapenik ez egoteak airean uzten ditu funtsezko zenbait gai, hala nola, osaera zehatza, gauzatu ahal izango dituzten eskumen espezifikoak edo erabakiak hartzeko prozedurak. Zehaztasun falta horrek ziurgabetasuna sor dezake ikastetxeetan zein tokiko administrazioetan, esaterako, sortze-prozedurak aktibatzerakoan eta euskal hezkuntza-sistemaren barruan izan ditzaketen funtzioen argitasunean. Seguru asko, garapen-araudi berria ez da oso desberdina izango, baina aldaketak egin daitezke, eta, beraz, logikoa da une honetan impasse egoeran egotea udalerrri asko.

4.2 Aurreko araudiarekin alderatuta, funtsezko aldaketarik izan ez duen egitura da: Lege berria onartu arren, Hezkuntza-Kontseiluen arauketak ez du egiturazko aldaketarik izan aurreko legeriarekin alderatuta. Bestela esanda, Eskola-Kontseiluen eta Hezkuntza-Kontseiluen diseinuan erabilitako erretorikak antzekoa izaten jarraitzen du. Horrek esan nahi du euskal hezkuntzaren barruan dituen eginkizunak ildo kontinuistari jarraitzen diola, eskumenetan, eginkizunetan edo parte hartzeko moduan aldaketa nabarmenik egin gabe.

4.3 Izaera loteslerik ez duten aholkularitza-organoak dira: Hezkuntza-Kontseiluak kontsultarako organo gisa definitzen dira, eta horrek esan nahi du hezkuntza-arloan aholkatzea, eztabaidatzea eta neurriak proposatzea dela haien eginkizun nagusia, baina haien erabakiak ez direla nahitaez bete beharrekoak tokiko administrazioarentzat. Izaera horrek hezkuntza-politiketan edo erabakietan zuzenean eragiteko ahalmena mugatzen badu ere, gaitasun hori izatea funtsezkoa da hezkuntza-komunitatearen parte-hartzea bermatzeko. Alde horretatik, eraginkortasuna, neurri handi batean, agintariek beren proposamenekiko ematen duten erantzunaren eta eragileek elkarriketa- eta eztabaida-prozesuan duten konpromisoaren arabera izango da. Azken batean, Hezkuntza-Kontseiluei lotutako prozesuak gidatzen dituztenen borondate politikoa izango da funtsezkoa. Kontseiluaren izaera aholku-emailea aldatu beharrik gabe, esaterako, oso komenigarria litzateke toki-erakundeei eskatzea azaldu dezatela Kontseiluaren bilkurak eginiko proposamenetatik edo emandako irizpideetatik aldentzearen arrazoiak.

4.4 “Hezkuntza proiektu komunitarioen” txertaketak irekitzen duen bide propositiboan aurrera egitea: Hezkuntza-Kontseiluek hezkuntza proiektu komunitarioak diseinatzeko

aukera da lege berrian sartutako aurrerapen nagusietako bat. Funtzio hori aurrerapauso gisa har liteke beren rolean, kontsulta-organo huts izatetik udal- esparruan hezkuntza-ekimen eta estrategia propioak sortzeko gaitasuna duten instantzia izatera igarotzeko aukera ematen baitie. Kontseiluei baliabide egokiak eta haien garapena sustatuko duen arau-esparrua emanez gero, proposamen gehiago egingo lituzkeen figura baterantz eboluzionatu ahal izango lukete, eta horrek benetako eragina izango luke udalerrietako hezkuntzaren konfigurazioan, betiere Legeak ezarritako muga funtzional eta materialarekin. Asmoa litzateke 17/2023 Legearen 60.2 artikulua irakurketa propositiboa egitea: Hezkuntza-Kontseiluen helburua hezkuntza-proiektu komunitarioak diseinatu eta bultzatzea izango dela, baliabide publikoen erabilera sinergiak sortzea dela eta ikasleen ongizatera eta garapenera bideratutako ekintzak gauzatzea dela aipatzen denean, interpretazio malgu baten bidez, eskumen-titulu antzeko bat sortu dela esan genezake, betiere, erregelamendu-garapenak zehaztutako eskuduntza propioen zain.

4.5 Hezkuntza-Kontseiluen “osaera” udaletan eragina duten hezkuntza-gaiak udalerriko herritarri zabaltzeko tresna gisa erabili daiteke. Hainbat eragile sartzekak – hala nola familien, irakasleen, ikasleen, administrazioen eta beste gizarte-eragile batzuen ordezkariak– hezkuntza-sistemaren ikuspegi integralagoa bultzatu dezake, eta denboran iraunkorrak diren adostasunak sortzen lagundu dezake. Aniztasun horrek, gainera, egonkortasun handiagoa ekar dezake, eta tokian tokiko hezkuntza-proiektuak finkatu, epe luzerako ikuspegiarekin, estrategiak etengabe alda ez daitezzen administrazioen edo koiuntura politikoen arabera.

4.6 Azken gogoeta gisa, mahai gainean jarri behar da **Hezkuntza-Kontseiluak elkarriktara eta adostasun-gune gisa “instituzionalizatzen” iritsi daitezkeela, erregelamenduzko garapenarekin edo garapenik gabe.** Izan ere, tokian tokiko adostasunak Eusko Legebiltzarrean lortutakoak bezain garrantzitsuak edo garrantzitsuagoak izan daitezke. 17/2023 Legearen erregelamendu bidezko garapenak markatuko du zer, zertarako eta nola garatu ahal izango den “hezkuntza proiektu komunitarioen” kategoria juridikoa. Hezkuntza proiektu komunitarioak diseinatzeko eta proposatzeko aukerak, haien osaera zabaltzearekin batera, udal-gizarte hezkuntzan gehiago inplikatzeko eta akordioak lortzeko giltzarri bilakatu daitezke. Hala ere, haien arrakasta eragileek taldean lan egiteko eta helburu komun baten alde lagapenak egiteko duten borondatearen arabera izango da.

erran ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea